

Kalatalouden innovaatio-ohjelmien rahoittamiseen sovellettava käyttösuunnitelma

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston
Suomen toimintaohjelma

23.6.2016

Sisällys

Johdanto	3
Innovaatio-ohjelmien periaatteet ja tavoitteet.....	3
Innovaatio-ohjelmien haku, hallinnointi ja ohjaus	5
Kalatalouden innovaatio-ohjelmat	9
1. Kalastuksen innovaatio-ohjelma	9
2. Vesiviljelyn innovaatio-ohjelma.....	11
3. Kalatalouden markkinointiohjelma	12
4. Kalatalouden ympäristöohjelma	13
5. Innovaatio-ohjelmien vaikuttavuuden arviointi	15

Johdanto

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014–2020 tavoitteena on edistää kalatalouden kilpailukykyisen toimintaympäristön luomista. Tavoitteena on myös osaltaan varmistaa Suomen kalavarojen elinvoimaisuus, monimuotoisuus ja mahdollisimman korkea kestävä tuotto erityisesti kalakantojen luontaista lisääntymistä edistämällä.

Suomen toimintaohjelmassa esitetyn strategian tavoitteiden saavuttaminen edellyttää, että toimintaympäristön jatkuva muutos hyväksytään nykyaikaan kuuluvana normaalina tilana ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien synnyttäjänä. Tämä edellyttää jatkuvaa uudistumista ja kehitystoimintaa, minkä avulla pystytään vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin ja tarttumaan uusiin mahdollisuuksiin. Strategian mukaisesti alan uudistumista tuetaan suuntaamalla EMKR-rahoitusta tavoitteelliseen kehitystyöhön laajojen monivuotisten innovaatio-ohjelmien kautta. Toimintaohjelmassa on sitouduttu käynnistämään monivuotiset innovaatio-ohjelmat kalastuksen, vesiviljelyn ja kalatalouden ympäristöasioiden edistämiseksi. Ohjelmien valmistelutyön perusteella on päätetty toteuttaa myös kalatalouden markkinoinnin ja menekinedistäminen monivuotisena ohjelmallisena kokonaisuutena.

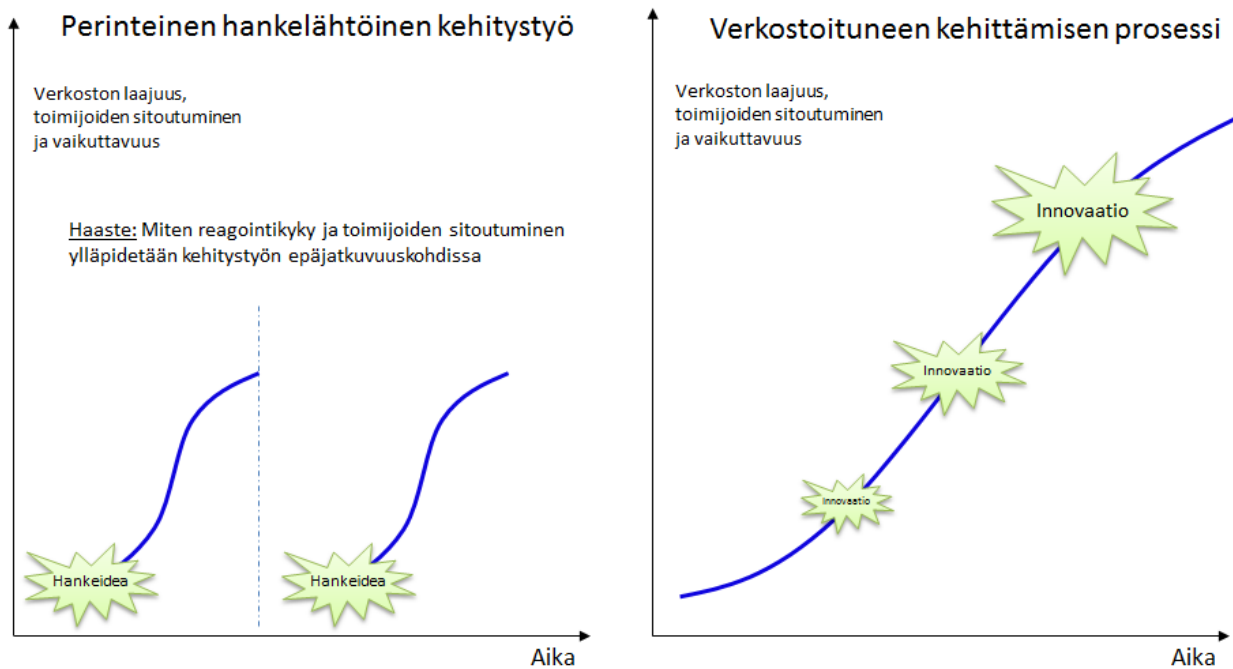
Tässä käyttösuunnitelmassa määritetään Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014–2020 monivuotisiin tutkimus- ja kehittämisohjelmiin eli innovaatio-ohjelmiin suunnattavan rahoituksen tavoitteet ja hallinnolliset menettelyt. Käyttösuunnitelma koskee Manner-Suomea.

Innovaatio-ohjelmien valmisteluprosessi on kuvattu Luonnonvarakeskuksen laatimassa raportissa (liite 1).

Innovaatio-ohjelmien periaatteet ja tavoitteet

Monivuotisilla innovaatio-ohjelmilla pyritään koko toimialaa pysyvästi hyödyttävään kehitystyöhön (kuva 1). Ohjelmien tavoitteena on edistää yritysten välistä sekä yksityisten ja julkisten toimijoiden väliseen kumppanuuteen perustuvaa verkostomaista kehitystyötä ja suunnata se Suomen toimintaohjelman keskeisten vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseen.

Verkostoituneessa kehitystyössä toimijoiden sitoutumisen ja toiminnan vaikuttavuuden näkökulmasta on erityisen tärkeää, että verkostoon kuuluvat toimijat määrittelevät yhdessä toimenpiteet, joilla haluttuun tavoitetilaan päästään. Tämän vuoksi innovaatio-ohjelmissa ei etukäteen määritellä yksityiskohtaisia toimenpiteitä, vaan ohjelmille määritetään vaikuttavuustavoitteet. Innovaatio-ohjelmien puitteissa muodostuvien verkostojen tehtävä on luoda toimenpidesuunnitelma asetettujen vaikuttavuustavoitteiden saavuttamiseksi sekä toteuttaa toimenpidesuunnitelman mukaiset konkreettiset toimenpiteet. Malli antaa myös verkoston toimijoille mahdollisuudet reagoida muuttuviin tilanteisiin ja tarpeisiin sekä mahdollistaa laajojen ja moniulotteisten haasteiden ratkaisu.

Kuva 1. Innovaatio-ohjelmat perustuvat verkostoituneeseen kehitystyöhön, jota ohjaa yhteisesti määritetty kunnianhimoinen tavoite sekä yhdessä laadittu toimenpidesuunnitelma.

Verkostomaisella toimintatavalla edistetään kalatalouden innovaatorakenteiden (osaamiskeskittymät, kumppanuusmallit, kokeiluympäristöt ja liiketoimintaekosysteemit) muodostumista ja kehittymistä koko kalatalouden arvoketjussa. Onnistuessaan rakenteet mahdollistavat ja tukevat toimialan jatkuvaa kehittymistä, kalatalouden verkostoitumista muiden toimialojen kanssa sekä parantavat kalatalouteen liittyvän tutkimus- ja kehittämistoiminnan vaikuttavuutta ja myös suomalaisten tutkimuslaitosten ja yliopistojen kykyä hyödyntää kansainvälistä, alan kehittämistä tukevaa, tutkimusrahoitusta. Samalla paranevat yritysten kyky ja mahdollisuudet panostaa uusien teknologioiden ja tuotteiden kehittämiseen sekä tuotannon arvon nostamiseen.

Yhteistyön muodot ja toimintatavat

Innovaatio-ohjelmissa kehitystyö voi jakaantua itsenäisiin projekteihin tai osakokonaisuuksiin, joissa konkreettinen kehitystyö tapahtuu tutkimuslaitoksen ja yritysten yhteistyönä tai yksittäisen tutkimuslaitoksen työnä. Keskeistä on, että tehtävä työ ja siitä syntyvät tulokset ovat koko toimialaa hyödyttäviä ja julkisia. Innovaatio-ohjelmien verkostojen tulee olla avoimia ja mahdollistaa kehityshalukkaiden yritysten ja toimijoiden mukaantulo myös ohjelmien toteuttamisen aikana.

Yritysten oman T&K –toiminnan tai uuden liiketoiminnan edistäminen on innovaatio-ohjelmien keskeinen tavoite. Kokonaan julkisesti rahoitettu kehitystyö ja sen tulokset eivät voi palvella ainoastaan yksittäistä yritystä tai pientä yritysryhmää, vaan tulosten tulee olla laajasti toimialan hyödynnettävissä. Innovaatio-ohjelmat voivat edistää yksityistä T&K-toimintaa, mikäli kehitystyö palvelee ohjelman vaikuttavuustavoitteiden saavuttamista. Tämä voi tapahtua yksityistä T&K-toimintaa koskevana pienimuotoisena neuvontana tai konsultointina, jolla nopeutetaan kehitystyön käynnistämistä tai siihen liittyvien tulosten hyödyntämistä yleishyödyllisessä kehitystyössä.

Innovaatio-ohjelmien kehitystyön tulee kohdistua erityisesti lähitulevaisuuteen, koska ohjelmien tulee saavuttaa konkreettisia tuloksia Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman 2014–2020 toteuttamisen aikana. Kehitystyö voi kattaa myös pitkälle tulevaisuuteen liittyvien liiketoimintojen ja innovaatioiden tunnistamisen ja edistämisen. Niihin sisältyy usein suuria mahdollisuuksia, mutta näiden usein vaatimaa perustutkimusta ei voida toteuttaa innovaatio-ohjelmien puitteissa, vaan se vaatii muuta ohjelmien ulkopuolista rahoitusta.

Innovaatio-ohjelmien haku, hallinnointi ja ohjaus

Maa- ja metsätalousministeriö käynnistää määräaikaisen hakumenettelyn innovaatio-ohjelmista vastaavien toteuttajien valitsemiseksi. Ohjelman toteuttajien tulee muodostaa keskeisten toimijoiden verkosto, johon voi kuulua tutkimuslaitoksia, kehitysorganisaatioita ja toimialan järjestöjä ja yrityksiä. Verkostoon voi kuulua myös kansainvälisiä tutkimus- tai kehitysorganisaatioita. Myös Ahvenanmaalla toimivat yritykset tai toimijat voivat olla osa innovaatio-ohjelmien verkostoa.

Innovaatio-ohjelmien haku- ja käynnistämisvaihe tapahtuu kaksivaiheisesti. Ensimmäisessä vaiheessa haetaan avoimella hakumenettelyllä ohjelmien vastuullisia toteuttajia. Kunkin innovaatio-ohjelman alla voi olla yksi tai useampi toimijaverkosto, jotka voidaan hallinnoida erillisinä kokonaisuuksina. Toisessa vaiheessa jatkoon valitut toteuttajat tarkentavat yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön sekä ohjelmiansa verkoston kanssa toteuttamissuunnitelman tavoitteet, toimintatavat, rahoituksen tukikelpoisuuskyvykset sekä toimijaverkoston sopimukselliset rakenteet.

Innovaatio-ohjelmien valinta

Hakumenettelyn ensimmäisessä vaiheessa hakijoiden tulee esittää ehdotus kumppanuusverkoston rakenteesta, kehittämisen tarkemmista tavoitteista sekä toteuttamissuunnitelmasta ja rahoituksen kohdentumisesta hallinnointiin, koordinointiin ja konkreettiseen kehitystyöhön. Hakemuksessa on oltava vastuullinen hakija (tuensaaja), joka vastaa rahoituksen hallinnoinnista ja siihen liittyvistä vastuista sekä toiminnan raportoinnista rahoittajalle ja seurantaryhmälle.

Maa- ja metsätalousministeriö ja ELY-keskukset arvioivat hakemukset tuen saajan hallinnollisten valmiuksien sekä verkoston kehittämistyöhön soveltuvuuden näkökulmasta. Arviointi tapahtuu rahaston seurantakomitean hyväksymien toimenpidekohtaisten valintaperusteiden mukaisesti. Eri innovaatio-ohjelmien valintaperusteet ja painotukset ovat seuraavat:

Kalastuksen innovaatio-ohjelma

Valintaperuste	Pisteet
Hanke tukee toimialan kestäväää kasvua ja/tai uudistumista	25
Hanke tukee yrityksen/yritysten T&K-toimintaa uusien tuotteiden, prosessien tai palveluiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi	25
Hanke tukee toimialan ympäristövaikutusten vähentämistä	25
Hanke toteutetaan yritysten ja tutkimus-, koulutus- tai kehittämisorganisaatioiden yhteistyönä	15
Hanke edistää kansainvälistymistä tai verkostoihin osallistumista	10
Hanke tukee EU:n Itämeren alueen strategian toteuttamista	10

Vähimmäispistemäärä 40

Vesiviljelyn innovaatio-ohjelma

Valintaperuste	Pisteet
Hanke tukee toimialan kestäväää kasvua ja/tai uudistumista	25
Hanke tukee yrityksen/yritysten T&K-toimintaa uusien tuotteiden, prosessien tai palveluiden kehittämiseksi ja kaupallistamiseksi	25
Hanke tukee toimialan ympäristövaikutusten vähentämistä	25
Hanke toteutetaan yritysten ja tutkimus-, koulutus- tai kehittämisorganisaatioiden yhteistyönä	15
Hanke edistää kansainvälistymistä tai verkostoihin osallistumista	10
Hanke tukee EU:n Itämeren alueen strategian toteuttamista	10

Vähimmäispistemäärä 40

Markkinointiohjelma

Valintaperuste	Pisteet
Hanke edistää paikallisesti tuotetun kalan arvon lisäämistä	20
Hanke lisää yleistä tietoisuutta kalatalouden yritystoiminnasta ja sen vaikutuksista	20
Hanke edistää yhteistyötä ja verkottumista arvoketjussa	20
Hanke parantaa kalatuotteiden jäljitettävyyttä	20
Hanke edistää erityisesti uusien tuotteiden, luomutuotteiden tai ympäristösertifioitujen tuotteiden markkinoille pääsyä	20
Hanke edistää vajaasti hyödynnettyjen kalavarojen hyödyntämistä	20
Hanke edistää kalatuotteiden vientiä	20
Hanke edistää tuottajajärjestöjen perustamista	20

Vähimmäispistemäärä 40

Ympäristöohjelma

Valintaperuste	Pisteet
Hanke edistää kalojen luontaisen lisääntymisen mahdollisuuksia	40
Hanke edistää kansallisen kalatiestrategian toteuttamista	40
Hanke parantaa kalakantojen monimuotoisuutta ja elinvoimaisuutta	20
Hanke toteutetaan kansalaisten ja tutkimus-, koulutus- tai kehittämisorganisaatioiden yhteistyönä	20

Vähimmäispistemäärä 40

Lisävalintaperusteet kaikille innovaatio-ohjelmille:

Valintaperuste	Pisteet
Hakijan valmiudet hallinnoida ja koordinoida verkostomaista kehitystoimintaa	0-5
Verkoston soveltuvuus pitkäjänteiseen ja tavoitteelliseen kehitystyöhön	0-5
Ehdotetun toimintasuunnitelman odotettu vaikuttavuus	0-5

Pisteiden määräytyminen: 5 = erinomainen, 4 = hyvä, 3 = tyydyttävä, 2 = välttävä, 1 = heikko ja 0 = ei vastaa lainkaan valintaperusteeseen.

Lisävalintaperusteissa on saavutettava jokaisesta kriteerissä vähintään 3 pistettä

Innovaatio-ohjelmien käynnistäminen ja hallinnointi

Hakumenettelyn toisessa vaiheessa jatkoon valitut hakijat tarkentavat yhdessä maa- ja metsätalousministeriö sekä verkostoonsa kuuluvien toimijoiden kanssa yhteisen toimintasuunnitelman (tavoitteet, konkreettiset toimenpiteet ja vastuut) ja kuvaavat verkoston hallinnointiin liittyvät menettelytavat ja järjestelyt sekä laativat tarvittavat sopimukset vastuullisen toteuttajan ja verkoston toimijoiden välillä. Jokaiselle innovaatio-ohjelmalle asetetaan yhdessä sovitut mittarit, joiden mukaisesti ohjelmien tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta seurataan.

Ohjelman hallinnointiin ja koordinointiin liittyvät kustannukset on esitettävä toimintasuunnitelmassa ja niiden on oltava kohtuulliset suhteessa kokonaisbudjettiin. Ohjelman toteuttamisesta aiheutuneet kulut maksetaan lähtökohtaisesti tosiasiallisesti aiheutuneiden ja maksettujen tukikelpoisten kustannusten mukaisesti. Ohjelman koordinoinnista vastaavan tahon yleiskustannuksiksi voidaan hyväksyä 15 % tukikelpoisista palkkakustannuksista. Toimintasuunnitelman valmisteluun ja verkoston sopimuksellisiin järjestelyihin liittyvät kustannukset ovat tukikelpoisia.

Hakijan tulee neuvotella maa- ja metsätalousministeriön kanssa toimintasuunnitelman sisällöstä, sovellettavista hallinnollisista järjestelyistä ja toteutettavista toimenpiteistä sekä rahoituksen tukikelpoisuuteen liittyvistä seikoista. Maa- ja metsätalousministeriö vahvistaa esitetyt toimintasuunnitelmat sekä toteutukseen varatun rahoituksen enimmäismäärän. Ministeriön päätös toimii

EMKR-lain (1093/2014) 21 §:n 2 momentin mukaisena lausuntona, jonka mukaisesti ELY-keskus tekee rahoituspäätöksen kullekin innovaatio-ohjelmalle.

Innovaatio-ohjelmien toteuttajat asettavat tarvittavat ohjausrakenteet toimeenpanon operatiiviseen ohjaamiseen.

Innovaatio-ohjelmat rahoitetaan kahdessa osassa. Ensimmäisen vaiheen toteutus on pituudeltaan noin kaksi - kolme vuotta ja toisen vaiheen rahoittamisen ehtona on, että ensimmäinen vaihe toteutetaan tuloksellisesti. Jatkuvalle arvioinnille ja ohjelmien vaiheistamiselle varmistetaan, että odottamattomiin muutoksiin ja tarpeisiin voidaan nopeasti puuttua ja muuttaa tarvittaessa innovaatio-ohjelmien lähestymistapaa ja painopisteitä tai lopettaa ohjelmaperusteinen kehitystyö, mikäli vaikuttavuutta ei kyetä saamaan aikaan.

Kalatalouden innovaatio-ohjelmat

1. Kalastuksen innovaatio-ohjelma

Suomi on vuonna 2016 Itämeren suurin kalastusvaltio kalastusmahdollisuuksien määrän ja arvon mukaan. Tämä perustuu erityisesti vahvaan Selkämeren silakkakantaan. Pyyntimäärältään suurimpien lajien, silakan ja kilohailin jalostusaste on hyvin alhainen. Särkikaloja hyödynnetään kaupallisesti vähäisiä määriä. Näiden lajien hyödyntämiseen perustuvat arvoketjut tarjoavat suuren kehityspotentiaalin. Kalasta saataviin korkean lisäarvon tuotteisiin (esim. proteiinikonsentraatit, lisäaineet ja lääkkeenkaltaiset yhdisteet) ja kalasta syntyvien erilaisten sivuvirtojen kokonaisvaltaiseen hyödyntämiseen perustuvat liiketoiminnot kehittyvät nopeasti kansainvälisillä markkinoilla.

Kaupallisten kalastajien määrä on pitkään vähentynyt erityisesti rannikkoalueella. Alan yritykset ovat pieniä ja kannattavuus heikko, eikä yrityksissä usein ole riittävää kykyä uudistua muuttuvassa toimintaympäristössä. Kalastajien korkea keski-ikä ja nuorten vähäinen rekrytoituminen alalle ennakoii kalastajamäärien nopeaa vähentymistä erityisesti merialueen rannikkokalastuksessa. Kotimaisen kalan lisääntyvälle kysynnälle ja kaupallisen kalastuksen kehittymiselle on edellytyksiä, mutta se edellyttää pitkäjänteistä kehitystyötä.

Kalastuksen innovaatio-ohjelmassa rahoitus kohdennetaan kolmeen vaikuttavuustavoitteeseen, jotka ovat 1) kotimaisen kalan hyödyntämiseen perustuvien arvoketjujen arvon lisäys sekä kotimaisesta kalasta saatavien uusien lisäarvotuotteiden kehittäminen, 2) tutkimuksen ja kalastajien väliseen kumppanuuteen perustuvat kustannustehokkaat toimintamallit sekä 3) kalastuksen valikoivuuden sekä ekologisen ja taloudellisen kestävyuden parantuminen.

Kalastuksen innovaatio-ohjelma rahoitetaan EMKR-asetuksen artiklan 26 (innovointi) ja artiklan 28 (tutkimuksen ja kalastajien välinen kumppanuus) nojalla. Artiklasta 26 voidaan rahoittaa uusien lisäarvotuotteiden kehittämistyö ja artiklasta 28 tutkimuksen ja kalastajien välisen kumppanuuden kehittämiseen sekä kalastuksen kestävyuden parantamiseen tähtäävä kehitystyö. Eri artikloista toteuttava kehitystyö rahoitetaan erillisinä kokonaisuuksina.

Nimi	Kotimaisesta kalasta saatavan arvon lisääminen ja uudet lisäarvotuotteet
Vaikuttavuustavoitteet	Tavoitteena on kotimaisen kalan arvon lisääminen erityisesti kehittämällä uusia korkean lisäarvon tuotteita. Erityisenä painopistealueena ovat silakka, kilohaili ja särkikalat. Tavoitteena on siirtää tai kehittää Suomen olosuhteisiin soveltuvaa teknologiaa ja toimintatapoja kalasaaliiden täysimääräiseksi hyödyntämiseksi (elintarvikkeiden ohella mm. lisäravintoaineet ja lääkkeenkaltaiset yhdisteet).
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 26
Rahoitus	Enintään 2,0 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 1 milj. euroa

Nimi	Tutkimuksen ja kalastajien välisen kumppanuuden kehittäminen sekä kalastuksen jatkuvuuden turvaaminen
Vaikuttavuustavoitteet	<p>Tavoitteena on tutkimuksen ja kalastajien välisen verkoston tai verkostojen muodostuminen, mikä tukee alan yritystoiminnan kehittymistä ja alan jatkuvaa kehitystyötä sekä parantaa tutkimuksen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.</p> <p>Painopistealueina ovat uusien, yksityisen ja julkisen sektorin kumppanuuteen perustuvien toimintamallien ja tiedonkeruuteknologioiden kehittäminen ja käyttöönotto erityisesti kalastukseen, kalakantoihin ja vesiympäristön tilaan liittyvän tiedon keruussa ja tiedon laadun parantamiseksi. Tavoitteena on parantaa tutkimuksen vaikuttavuutta ja tiedonkeruujärjestelmien kustannustehokkuutta sekä luoda samalla uusia toimeentulomahdollisuuksia kaupallisille kalastajille.</p> <p>Lisäksi tavoitteena on parantaa kalastuksen ekologista kestävyttä ja taloudellista kannattavuutta ja luoda sitä kautta edellytyksiä kaupallisen kalastuksen yritystoiminnan jatkuvuudelle. Tavoitteena on erityisesti löytää ratkaisuja hylkeiden (ml. saimaannorpan) ja merimetson kalastukselle aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseen sekä kalastuksen valikoivuuden jatkuvaan kehittämiseen ja taloudellisen kannattavuuden parantamiseen. Kehitystyö voi kohdistua toiminnallisiin ja teknologisiin innovaatioihin.</p> <p>Kehitystyön tulee kohdistua meri- ja sisävesialueen kaupalliseen kalastukseen.</p>
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 28
Rahoitus	Enintään 2,5 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 1,25 milj. euroa

2. Vesiviljelyn innovaatio-ohjelma

Valtioneuvoston hyväksymän vesiviljelystrategian tavoitteena on luoda edellytykset vesiviljelytoiminnan kehittymiselle ja tuotannon kasvulle. Tavoitteena on, että Manner-Suomen vuosittaisen tuotannon kokonaismäärä nousee vähintään 20 miljoonan kilon tasolle ja ruokakalan tuotannon arvo ylittäisi 100 miljoonaa euroa vuonna 2022.

Vesiviljelystrategian mukaisesti ruokakalatuotannon merkittävä kasvu edellyttää edistyksellisen teknologian käyttöä ja merialueella siirtymistä avoimille merialueille. Uusiin teknologioihin (avomeri- ja kiertovesiteknologia) liittyy riski teknologian toimivuudesta ja taloudellisesta kannattavuudesta sekä ekologisesta kestävydestä. Strategian mukaisesti näihin seikkoihin liittyvät riskit hallitaan ja riskitasoa pienennetään määrätietoisella panostuksella tutkimukseen ja kehittämiseen.

Vesiviljelyn innovaatio-ohjelman tavoitteena on edistää vesiviljelytuotannon arvon ja tuotantomäärienn kestävä kasvua sekä toimialan kansainvälistymistä.

Nimi	Vesiviljelyn kestävä kasvun edistäminen
Vaikuttavuustavoite	<p>Edistää vesiviljelyn kestävä kasvua, monipuolistumista ja kansainvälistymistä uusien teknologioiden ja toimintatapojen käyttöönottoa tukemalla sekä varmistama kasvun kestävyden objektiivinen arviointi ja seuranta. Erityistä huomiota tulee kiinnittää toiminnan taloudellisen kannattavuuden kehittämiseen ja markkinalähtöisen tuotannon edistämiseen.</p> <p>Tavoitteena on, että Suomeen muodostuu vesiviljelyalan kehittämisverkosto sekä vahvoja julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuusrakenteita ja liiketoimintaekosysteemejä, jotka voivat kilpailukykyisesti tarjota tuotteita, osaamista ja teknologioita kotimaan ja vientimarkkinoiden kysyntää vastaavasti.</p>
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 47
Rahoitus	Enintään 6,0 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 3 milj. euroa

3. Kalatalouden markkinointiohjelma

Kalan maailmanlaajuisen kysynnän odotetaan kasvavan. Myös ympäristö- ja vastuullisuustrendit heijastuvat kalakauppaan ja esimerkiksi sertifioidun kalan kysynnän ennakoidaan lisääntyvän nopeasti erityisesti Keski-Euroopan markkinoilla. Samaan aikaan kalasta kehitetään myös uusia korkean lisäarvon tuotteita. Nämä tekijät luovat mahdollisuuksia kalan kaupan ja jalostuksen kasvulle kotimaisilla ja vientimarkkinoilla.

Kotimaisen alkutuotannon sekä kalan jalostuksen ja kaupan kehittyminen edellyttää koko arvoketjun kattavan yhteistyön tehostamista ja jatkuvaa kehitystyötä, erityisesti laadun, säilyvyyden ja markkinoinnin osalta.

Kalatalouden markkinointiohjelman rahoitus kohdennetaan kolmeen vaikuttavuustavoitteeseen, jotka ovat 1) kestävästi tuotettujen kalatuotteiden markkina-aseman ja arvon parantaminen, 2) kalatalouden toimialan julkisuuskuvan kehittäminen sekä 3) kalatuotteiden viennin lisääminen ja kalatalousyritysten kansainvälistyminen.

Nimi	Kalatalouden markkinoinnin ja menekinedistämisen kehittäminen
Vaikuttavuustavoitteet	<p>Tavoitteena on parantaa kestävästi tuotettujen tuotteiden markkina-asemaa ja arvoa. Tähän pyritään erityisesti arvoketjun yhteistyötä kehittämällä sekä markkinavetoista tuotantoa ja toimintaa edistämällä. Erityinen painopiste on kestävästi tuotettuun kalaan perustuvien arvoketjujen arvon ja kilpailukyvyyn kehittäminen sekä kalatuotteiden laadun, arvon ja markkina-aseman parantaminen. Toimenpiteet voivat liittyä uusien kuluttajatrendien hyödyntämiseen sekä kotimaisen kalan tuotteistamiseen ja mielikuvamarkkinoinnin kehittämiseen sekä yleisesti koko arvoketjua hyödyttävän menekinedistämisen toteuttaminen.</p> <p>Lisäksi tavoitteena on tukea kalatalouden toimialan julkisuuskuvaa sekä tukea toimialan kansainvälistymistä ja vientiä.</p>
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 68
Rahoitus	Enintään 3,0 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 1,5 milj. euroa

4. Kalatalouden ympäristöohjelma

Toimintaohjelman tavoitteena on osaltaan varmistaa kalavarojen elinvoimaisuus, monimuotoisuus ja kestävä tuotto erityisesti kalakantojen luontaista lisääntymistä edistämällä. Vahvat kalakannat ja vesistöjen hyvä tila ovat edellytys myös elinvoimaiselle kalataloudelle. Keskeisimpiä toimenpiteitä kalavarojen tilan parantamisessa ovat kalavarojen hoitosuunnitelmat, kalastuksen järjestäminen ja tietoon perustuva aluesuunnittelu sekä lisääntymisalueiden tai vaellusreittien kunnostustoimenpiteet.

Kalavarojen elinvoimaisuuden varmistaminen perustuu erityisesti luontaisen lisääntymisen edistämiseen. Vaikka istutuskeskeisyys kalakantojen hoidossa tulee vähentymään, tulee monissa vesistöissä jatkossakin olemaan elinkiertokatkoja ja pysyvästi muuttuneita olosuhteita. Näissä vesissä istutukset ovat jatkossakin tärkeä kalakantojen elvyttämisen ja säilyttämisen keinoja. Kalojen istutusten tuloksellisuus vaihtelee paljon.

Kalatalouden ympäristöohjelman vaikuttavuustavoitteena on kalavarojen elinvoimaisuuden ja kestäväen hyödyntämisen edistäminen parantaminen sekä luontaisen lisääntymisen edellytysten kehittäminen.

Nimi	Kalavarojen elinvoimaisuuden parantaminen
Vaikuttavuustavoitteet	<p>Tavoitteena parantaa kalavarojen elinvoimaisuutta, tuottoa ja kestävä hyödyntämistä erityisesti tukemalla kalavarojen luontaisen lisääntymisen edellytyksiä. Tietoon perustuvan alueellisen suunnittelun ja kalastuksen säätelyn avulla parantaa kalastuksen kestävyyttä ja taloudellista tulosta.</p> <p>Erityisenä painopisteenä on luoda ja vahvistaa kunnostustoimenpiteiden toteuttamisen edellyttämää tietopohjaa ja parhaan tiedon hyödyntämistä kunnostustoimenpiteiden toteuttamisessa. Tavoitteena on tukea verkostomaista toimintamallia kunnostustoimenpiteiden toteuttamisessa ja niiden vaikuttavuuden seurannassa. Uudet verkostomaiset toimintamallit voivat perustua tutkimuksen ja kansalaisten tai muiden vapaaehtoisten sidosryhmien yhteistyöhön sekä niiden tietotason ja osaamisen parantamiseen. Kehitystyö voi kohdistua sekä merialueen että sisävesialueen kalavarojen tilan parantamiseen. Erityisesti on tarve kokeilla ja pilotoida käytännössä uudenlaisten toimenpiteiden toimivuutta talouskalalajien lisääntymisalueiden kunnostamisessa.</p> <p>Ympäristöohjelmaa suunniteltaessa tulee ottaa huomioon muut kalavarojen tilan parantamiseen tähtäävät hankkeet ja toimenpiteet (esimerkiksi hallituksen vaelluskaloihin liittyvä kärkihanke). Laajempia kunnostushankkeiden toteuttamista ja seurantaan rahoitetaan erillisinä hankkeina.</p> <p>Toisena painopisteenä on edistää tietoon perustuvaa ja osallistavaa kalatalouden aluesuunnittelua ja tukea sen avulla kalavarojen vahvistumista ja kalavarojen kestävä käyttöä. Tavoitteena on luoda tietopohja kalataloudellisesti herkkien alueiden ja kaupalliseen kalastukseen soveltuvien alueiden tunnistamiseksi sekä edistää uusia tapoja hyödyntää tietoa kalastuksen säätelyssä sekä erilaisia alue- ja hoitosuunnitelmia laadittaessa.</p>
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 40
Rahoitus	Enintään 3,0 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 1,5 milj. euroa

Nimi	Luonnossa menestyvät istukkaat
Vaikuttavuustavoitteet	Luonnon kalakantojen palauttamista ja vahvistamista tukevan menestyvän poikas- ja istukasmateriaalin tuottaminen. Tavoitteena on kehittää uusia menetelmiä laitoskantojen villiinnyttämiseksi ja luonnossa menestyvien istukkaiden tuottamiseksi yhteistyössä alan yritysten kanssa.
Sovellettava lainsäädäntö	EMKR-asetuksen artikla 47
Alustava rahoitus	Enintään 1,0 milj. euroa, josta ensimmäiseen vaiheeseen enintään 0,5 milj. euroa

Kalatalouden ympäristöohjelman toteutetaan EMKR-asetuksen artikloiden 40 ja 47 nojalla. Artiklasta 40 voidaan rahoittaa elinympäristökunnostuksiin sekä vesialueiden käyttöön ja suunnitteluun liittyvää kehitystyötä. Artiklan 47 nojalla voidaan tukea kehitystyötä luonnossa menestyvien istukkaiden kehittämiseksi. Eri artikloista toteuttava kehitystyö rahoitetaan erillisinä kokonaisuuksina.

5. Innovaatio-ohjelmien vaikuttavuuden arviointi

Euroopan meri- ja kalatalousrahaston Suomen toimintaohjelman strategian keskeinen periaate on jatkuvan arvioinnin ja ennakkoinnin soveltaminen ohjelman toimeenpanoon. Tavoitteena on, että käytössä on koko ohjelmakauden ajan tarkkaa tietoa toimintaympäristöstä ja siinä tapahtuvista muutoksista sekä toteutettujen toimenpiteiden vaikutuksista. Tällöin varojen käytön periaatteita ja painotuksia voidaan tarvittaessa muuttaa ja siten parantaa ohjelman vaikuttavuutta.

Arviointi- ja ennakkointityön toteuttamisesta vastaa Luonnonvarakeskus, jolla on vahva asiantuntemus kalataloudesta sekä kokemus politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnista. Arviointityöhön osallistetaan kalatalouden toimiala, hallinto ja keskeiset sidosryhmät. Tämä tapahtuu muun muassa siten, että arviointi- ja ennakkointituloksia käsitellään toimintaohjelman seurantakomiteassa sekä kalastuksen, vesiviljelyn, jalostuksen ja kaupan sekä ympäristöasioiden kehittämissä. Yksi keskeisiä arvioitavia asioita on monivuotisten innovaatio-ohjelmien vaikuttavuuden arviointi.

Ministeriö asettaa kalastuksen, vesiviljelyn, jalostuksen ja markkinoinnin sekä kalatalouden ympäristöasioiden kehittämissä vuosille 2016–2023. Kehittämissä koostuvat alan yritysten, etujärjestöjen (elinkeino- ja ympäristöjärjestöt), tutkimuksen ja hallinnon edustajista. Kehittämissä tehtävänä on seurata alan kehittymistä sekä käydä keskustelua ja vaikuttaa alan toimintaedellytyksiin. Innovaatio-ohjelmien tuloksellisuuden ja vaikuttavuuden seuranta on yksi kehittämissä keskeisistä tehtävistä.

Luonnonvarakeskus voi olla osallisena yhden tai useamman kalatalouden innovaatio-ohjelman toteuttamisessa. Tässä tapauksessa Luonnonvarakeskuksen tulee eriyttää arviointityö riittävällä tavalla arvioinnin objektiivisuuden varmistamiseksi.